

«НОВА ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА»

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 2 (86) 2016 р.

Засновано у грудні 1994 року

Видається 1 раз на квартал

Зареєстровано Міністерством юстиції України.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія КВ № 16684-5256 ПР від 28.05.2010 р.

Засновники: Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (РОІППО), Рівненський державний гуманітарний університет.

Схвалено вченою радою РОІППО (протокол № 7 від 10.10.2016 р.)

Журнал «Нова педагогічна думка» входить до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук. (Постанова Президії ВАК України № 01-05/5 від 01.07.2010 та наказ Міністерства освіти і науки України №747 від 13.07.2015).

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Дмитро Симак, кандидат технічних наук.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Ольга Безкоровайна, доктор педагогічних наук, професор

Владислав Вербець, доктор педагогічних наук, професор

Микола Віднічук, кандидат педагогічних наук, доцент

Тетяна Гавлітіна, кандидат педагогічних наук, в.о. доцента

Максим Гон, доктор політичних наук, професор

Анатолій Дем'янчук, доктор педагогічних наук, професор

Світлана Литвиненко, доктор педагогічних наук, професор

Юрій Олексін, доктор педагогічних наук, доцент

Іван Малафійк, доктор педагогічних наук, професор

Роман Павелків, доктор психологічних наук, професор

Юрій Пелех, доктор педагогічних наук, професор

Руслан Постолюкський, кандидат історичних наук, професор

Людмила Савчук, кандидат педагогічних наук, доцент

Ярослав Сверлюк, доктор педагогічних наук, професор

Андрій Сяський, доктор технічних наук, професор

Іван Хом'як, доктор педагогічних наук, професор

Людмила Шугаєва, доктор філософських наук, професор

Видавець: Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Адреса редакції та видавця:

Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

вул. Чорновола, 74, м. Рівне, 33028

тел./факс: 0(362) 63-64-73

E-mail: roippo.rv@ukr.net, www.roippo.org.ua

ЗМІСТ

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ.

ІСТОРІЯ ОСВІТИ

- Герасименко О.** Спільна діяльність попечительських та педагогічних рад середніх навчальних закладів (друга половина XIX – початок XX століть) 3
- Черкашин О.** Навчання дітей пожежної безпеки: екскурс до історії питання 6

УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ.

ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ

- Адамович І.** Розвиток професійної компетентності керівника ЗНЗ у системі неперервної освіти 10
- Андрощук І., Ворон О.** Формування інформаційної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах післядипломної освіти 13

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ

- Васильченко Л., Лапшина І.** Фактори впливу на вибір учителями технологій навчання в освітньому процесі 16
- Зубик Л.** Електронний навчально-методичний комплекс із дисципліни «WEB-технології та WEB-дизайн» 21
- Марченко О., Тимошук О.** Дидактичні аспекти використання мережевих технологій та їх системні зв'язки із концепцією комп'ютерно орієнтованої педагогіки Аллана Каррінгтона 25
- Носенко Ю., Сухіх А.** Здоров'язбережувальний складник ІК-компетентності учнів як важливий елемент здоров'язбережувального використання програмно-апаратних засобів у навчальному процесі основної школи 30
- Путій Т.** Використання мережевих педагогічних спільнот у практиці неперервної освіти 35

ПСИХОЛОГІЯ. СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА.

РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ

- Шевчук Ю.** Характеристика основних криз дитинства, їх специфіка та вплив на психологічний розвиток особистості 39

МОВОЗНАВСТВО ТА ЛІТЕРАТУРА

Вовчасть Н. Компоненти та критерії готовності до іншомовної професійної діяльності майбутніх фахівців цивільного захисту	43
Криницька О. Методика вивчення краєзнавчого матеріалу на заняттях з української мови як іноземної	47
Лічман Л. Трансформація науково-практичного досвіду впровадження ідей іншомовної компетентності в умовах модернізації системи освіти в Україні (1991-2000)	53
Попко І. Організація мовної підготовки в школі національної жандармерії м. Рошфор (Франція)	56
Романишина Н. Нова інтерпретація феномену креативності	59
Шмелькова Г., Надточій Н. Самостійна робота студента як особлива форма самоосвіти в ході вивчення іноземної мови у вищому навчальному закладі	62

ФІЗИКА. МАТЕМАТИКА

Ковтонюк Г. Роль позакласних заходів в організації самостійної пізнавальної діяльності школярів з математики та фізики	66
Крутова Н. Модель розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів математики у системі післядипломної освіти	68

ІСТОРІЯ. ПРАВОЗНАВСТВО

Паніна Л. Розвиток Римо-католицької церкви в сучасній Україні: особливості партикулярної реорганізації 1990-х – початку 2000-х років	73
---	----

ПРИРОДОЗНАВСТВО. ТЕХНОЛОГІЇ

Антіпова Н., Рідей Н., Антіпов І. Формування фахових компетентностей із селекції та генетики агрокультури у майбутніх агрономів-дослідників	76
Валюк В. Розвиток креативності як складова професійної підготовки майбутніх учителів хімії	83
Калько А., Шикун Р. Упровадження інноваційних технологій навчання із застосуванням засобів музейної педагогіки в підготовці майбутніх учителів природничих предметів	87
Пилип Т. Структурний аналіз міжкультурної компетентності лікарів-терапевтів	90
Остапенко А. Навчати, зберігаючи здоров'я	93
Денисюк Н. Генеалогічне дослідження як засіб формування екологічної компетентності учнів у процесі трудового навчання	98

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

Оксенюк І., Панчук А. Інтерактивний підхід до вивчення проблем міжособистісних відносин у спортивній команді	102
---	-----

ВИХОВНІ ТЕХНОЛОГІЇ. ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА

Мілаш О. Особливості сучасної сім'ї та її роль у розвитку системи сімейної освіти в Україні	105
Давидюк Н. Педагогічний досвід як основа розвитку професійної компетентності працівників позашкільних навчальних закладів у школі новаторства	110
Петрова С. Духовно-моральне виховання як фактор становлення особистості дитини-сироти в умовах дитячого будинку «Перлинка»	113

МУЗИКА. ЕСТЕТИКА

Бурчак І. Готовність майбутніх хореографів до керівництва дитячим ансамблем спортивно-бального танцю як педагогічна проблема	118
Гришина В., Юрчук О. До питання формування оцінювальних компетенцій майбутнього вчителя музики	121
Дикало В. Музичне краєзнавство Рівненщини як навчальний курс: до постановки проблеми	124

МАТЕРІАЛИ ІНТЕРНЕТ-ФОРУМУ Х ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ НОВАТОРСТВА КЕРІВНИХ, НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ «СУЧАСНИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД РЕГІОНАЛЬНИХ ТА ЗОНАЛЬНИХ ШКІЛ НОВАТОРСТВА КЕРІВНИХ, НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ІЗ ПИТАНЬ ДОШКІЛЬНОЇ, ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ОСВІТУ»

Борщова О. Інформаційно-бібліотечний центр в інноваційному освітньому просторі гімназії	129
Кендюхова А. Роль оцінювання навчальних досягнень учнів у структурі діяльності особистості	136
Кожем'якіна І. Науково-методичний супровід розвитку професійної мовно-мовленнєвої компетентності вчителів початкових класів у післядипломній освіті	140
Лузан Л. Управління розвитком професійної компетентності вчителів-словесників шляхом використання інноваційної технології веб-квесту в системі післядипломної педагогічної освіти	143
Рикова Л. Міжнародне партнерство як інноваційна стратегія у вивченні англійської мови	146
Сударева Г. Науково-методичний супровід запровадження кейс-методу як засобу соціалізації учнівської молоді в системі післядипломної педагогічної освіти	151
Сухаревська І. Національно-патріотичне виховання на засадах козацької педагогіки в загальноосвітніх закладах (із досвіду роботи Кудряшівської загальноосвітньої школи І-ІІ ступенів Кременської районної ради Луганської області)	154
Уманська Т. Оновлення форм організації виховної роботи в інноваційному освітньому просторі	157

ФІЗИКА. МАТЕМАТИКА

УДК 378.14

Галина КОВТОНЮК,

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри математики

та інформатики

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

РОЛЬ ПОЗАКЛАСНИХ ЗАХОДІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ З МАТЕМАТИКИ ТА ФІЗИКИ

У статті з'ясовано роль позакласних заходів в організації самостійної пізнавальної діяльності школярів, а також розглянуто їх специфіку під час вивчення математики та фізики.

Ключові слова: самостійна пізнавальна діяльність, організація самостійної пізнавальної діяльності, позакласні заходи.

В статті wyjaśniona rola wewnątrzszkolnych przedmiotów w organizacji samodzielnej działalności uczniów, a także rozważono ich specyfikę podczas nauki matematyki i fizyki.

Ключевые слова: самостоятельная познавательная деятельность, организация самостоятельной познавательной деятельности, внеклассные мероприятия.

The article defines the role of extracurricular activities of independent cognitive activity of pupils and consider their specificity in the study of mathematics and physics.

Key words: independent cognitive activity, organization of independent cognitive activity, extracurricular activities.

Постановка проблеми. Одне з найактуальніших завдань навчально-виховного процесу в закладах освіти – навчити учня вчитися, вміти самостійно здобувати знання. Зважаючи на це, можна стверджувати, що самостійна пізнавальна діяльність є однією із найважливіших складових навчального процесу.

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної й методичної літератури засвідчує, що самостійна пізнавальна діяльність учнів – це діяльність, що полягає у визначенні (самостійному або за допомогою вчителя) мети, завдань, проблеми на основі пізнавальних потреб та інтересів, мотивів, вибору власного пізнавального шляху, спрямованого на самостійне розв'язання поставлених завдань.

Під організацією самостійної пізнавальної діяльності ми розуміємо відбір засобів, форм і

методів, які стимулюють пізнавальну активність і самостійність, їх реалізацію та забезпечення умов ефективності. Таким чином, здійснюючи відбір видів самостійної пізнавальної діяльності, відповідних методів, форм і засобів, необхідно враховувати мету та завдання вивчення матеріалу, його специфіку. Важливим елементом системи організації самостійної пізнавальної діяльності учнів є позакласна робота, яка повинна бути логічним продовженням навчальної роботи на уроці. Під час організації самостійної пізнавальної діяльності учнів слід обов'язково враховувати принципи диференціації й індивідуалізації навчання, використання сучасних інформаційних технологій та інноваційних методик навчання.

Далеко не останнє місце у процесі розвитку пізнавальної активності та самостійності учнів посідають різноманітні позакласні заняття і заходи. Вони покликані збагачувати та розширювати знання учнів, сприяти свідомому і глибокому засвоєнню програмового матеріалу, поглибленню набутих на уроках знань, розвитку вмінь і навичок пізнавальної діяльності, ініціативності, самостійності, креативності тощо.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. Аналіз психологічної та педагогічної літератури засвідчує, що проблема організації самостійної пізнавальної діяльності знайшла своє відображення як у класичній педагогічній спадщині (Я. Коменського, Ж.-Ж. Руссо, К. Ушинського, В. Сухомлинського), так і в працях сучасних науковців (С. Архангельського, Ю. Бабанського, М. Гарпунова, В. Загвязинського, Б. Осипова, В. Козакова, М. Касьяненко, І. Лернера, П. Підкасистого, М. Кашина, Е. Голанта, І. Огородникова, Л. Арістової, Т. Шамоної, Б. Єсіпова, М. Скаткіна, Н. Половнікової, Д. Ельконіна, М. Солдатенка, М. Сметанського, В. Давидова, О. Леонтьєва, В. Крутецького, Л. Виготського, Н. Талізінної та ін.).

Питання організації позакласної роботи з математики та фізики розглядали І. Андрощук, Н. Антонович, М. Балк, Е. Браверман, М. Гель-

фанд, А. Корніч, І. Ланіна, Є. Мисечко, В. Коба, А. Конфорович, З. Сичевська, О. Ткаченко, О. Хмура, І. Юфанова та ін.

Мета статті – з'ясувати роль позакласних заходів в організації самостійної пізнавальної діяльності школярів з математики та фізики.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні є чимало літератури, покликаної допомогти вчителю у ході підготовки позакласних заходів з математики та фізики. Так, у посібнику «Позакласні заходи з математики. 5-8 класи» [5] (упорядники В. Морачова, І. Соколовська) можна знайти достатньо великий перелік цікавих позакласних заходів з математики («Подорож до країни Метромір», «Політ до Центавра», «Зоряний час у світі математики», «О, щасливчик!», «Навколосвітня регата», «Клуб веселих математиків», «Подорож у країну динозаврів», «Знайди золоте руно», «Щасливий випадок», «Математичний брейн-ринг», «Кмітливі математики», «Кримінальна геометрія», «Подорож до країни Прямокутних трикутників» та ін.), а в навчальному посібнику «Позакласна робота з фізики» [6] (автор О. К. Ткаченко) – з фізики («Космічні перегони», «О, щасливчик», «Поле чудес», «Останній герой» та ін.).

Позакласна робота є важливою складовою навчально-виховного процесу в школі. Вона відкриває широкі можливості як для прояву творчої ініціативи вчителя, так і для реалізації різноманітної самостійної пізнавальної діяльності школярів. Сукупність позакласних заходів допомагає педагогові краще пізнати індивідуальні особливості своїх учнів, виявити серед них обдарованих, тобто таких, які мають підвищений інтерес до предмета, і всіляко підтримувати розвиток цього інтересу [6, с. 5].

Слід відзначити, що серед різноманітних форм позакласної роботи з фізики і математики надзвичайно важливу роль відіграють предметні вечори. Така форма позакласного заходу сприяє розвитку і вихованню учнів, розширює і поглиблює набуті на уроках знання, допомагає застосовувати їх на практиці, аби згодом втілити в наукових та технічних інноваціях. Крім того, предметні вечори пробуджують у школярів інтерес до фізики і математики, сприяють популяризації фізико-математичних знань.

Предметні вечори можуть бути присвячені річницям від дня народження видатних учених (Архімеда, Е. Галуа, В. Глушкова, Р. Декарта, Л. Ейлера, А. Ейнштейна, С. Ковалевської, М. Лобачевського, І. Ньютона, М. Остроградського, Б. Паскаля, Піфагора, П. Чебишева та ін.), визначним подіям в історії науки і техніки. Завдяки означеній формі роботи можна здійснити уявний екскурс у минуле, пригадавши цікаві моменти з історії математики і фізики, а ще – поглибити, підсумувати і закріпити знання з вивченої теми («Числа навколо нас», «У світі чисел», «Теплові явища», «Математика – цариця наук», «Атмосферний тиск і закон Архімеда» та ін.). Також темою предметного вечора може бути матеріал, до якого учні виявляють інтерес, однак він виходить за межі шкільної програми.

Серед позакласних занять, які створюють передумови для активізації самостійної пізнавальної діяльності школярів, чільне місце займають факультативи і гуртки.

Факультативи – одна із форм організації навчання і його диференціації. Їх організовують за

вибором і бажанням учнів відповідно до відведених на них навчальних годин у навчальному плані. Мета – розширення науково-технічних знань і практичних навичок, розвиток пізнавальних інтересів, творчих здібностей учнів і їх профорієнтація. Факультативи проводяться за спеціальними програмами, узгодженими з програмами обов'язкових предметів, однак не дублюють їх [4, с. 371].

Варто зазначити, що ця форма організації навчання є сполучною ланкою між уроком та позакласними заняттями у середніх класах і сходинкою від засвоєння предмета до вивчення науки, засобом ознайомлення учнів із методами наукового дослідження в старших класах.

Відповідно до освітніх завдань розрізняють такі види факультативів:

- із поглибленого вивчення навчальних предметів;
- із вивчення додаткових дисциплін;
- із вивчення додаткової дисципліни зі здобуттям спеціальності;
- міжпредметні [7, с. 172].

Зважаючи на вид факультативу, вони можуть бути теоретичними, практичними, комбінованими. Виходячи з цього, формуються факультативні групи та добираються форми і методи роботи.

У програмі факультативів обов'язково повинні бути відображені сучасні досягнення в галузі науки, техніки, культури. Зважаючи на це, вони є вагомим доповненням до змісту загальноосвітньої, політехнічної й трудової підготовки школярів, сприяють формуванню інтересу до теоретичних знань і практичної діяльності.

На факультативних заняттях використовуються різні методи навчання, однак перевагу слід надавати тим, що привчають учнів до роботи з науковою і довідковою літературою (підготовка рефератів з актуальних проблем науки, обговорення доповідей і повідомлень, проведення експериментів тощо) [3].

Стосовно такої форми роботи, як гурток, в «Енциклопедії освіти» [2, с. 159] зазначається, що це – «основна традиційна форма реалізації змісту позашкільної освіти і виховання учнів у позашкільних навчальних закладах як у процесі вивчення окремого навчального предмета чи їх сукупності, так і різноманітних інтегрованих курсів у межах навчальних програм, затверджених МОН України чи регіональних та авторських навчальних програм».

Предметні гуртки в школі – це науково-освітні гуртки, які організуються з метою розширення й поглиблення знань учнів із різних предметів навчального плану школи й розвитку в них інтересу до відповідних галузей науки, художньої літератури й мистецтва, техніки, спорту тощо. Предметний гурток – одна з основних форм позакласної роботи, важливий засіб розвитку в учнів творчих здібностей, формування в них навичок самостійної й дослідницької роботи» [1, с. 269].

Організовуючи роботу гуртка, вчитель повинен докласти максимум зусиль, аби підвищити в учнів інтерес до знань, пробудити в них потребу в більш повному й глибокому їх засвоєнні, розвивати самостійність, зробити все можливе, аби кожен учень брав у роботі гуртка найактивнішу участь. Педагог при цьому повинен подбати про високу організованість і дисципліну на заняттях, залучаючи при цьому до роботи максимальну кількість школярів.

Зазвичай члени предметних гуртків беруть участь у масових виховних заходах, тематичних вечорах, конкурсах, олімпіадах, тижнях знань, випускають стіннівки та радіогазети тощо. Це сприяє поглибленню знань і підвищує інтерес до навчальних предметів.

Під час занять математичного (фізичного) гуртка учням необхідно пропонувати такі завдання, які викликатимуть у них інтерес до дослідницької роботи, справжнє зацікавлення, сприятимуть поглибленню знань та застосуванню їх у непередбачуваних ситуаціях, розвиватимуть спостережливість, кмітливість, творчість. Надзвичайно важливе значення має діяльність гуртків, на заняттях яких учні самостійно створюють продукти суспільного призначення. Наприклад, члени радіогуртка, крім вивчення радіоапаратури, можуть долучатися до підготовки шкільних радіопрограм [7, с. 173].

Висновки. Зважаючи на викладене вище, варто зазначити, що однією з найактуальніших проблем учителя математики та фізики є питання більш ефективної організації позакласної роботи з метою забезпечення стійкого інтересу до математики та фізики, збагачення і розширення знань учнів, підвищення рівня фізико-математичної культури, розвитку ініціативності, самостійності та креативності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Кизенко В. І. Педагогічні функції і зміст факультативного навчання в основній школі / В. І. Кизенко // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 2. – С. 24–32.
4. Коджаспирова Г. М. Словарь по педагогике / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. – М. : ИКЦ «МарТ», 2005. – 448 с.
5. Позакласні заходи з математики. 5-8 класи / упор. В. Морачова, І. Соколовська. – Вид. 2-ге, стер. – К. : Ред. загальнопед. газ., 2005. – 128 с.
6. Ткаченко О. К. Позакласна робота з фізики : навчальний посібник для фізичних спеціальностей / О. К. Ткаченко, М. В. Федьович, Г. В. Моргун. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 198 с.
7. Фіцула М. М. Педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М. М. Фіцула. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2007. – 232 с.

Дата надходження до редакції: 02.09.2016 р.

УДК 378:371.13:371.333

Наталія КРУТОВА,
старший викладач кафедри методики змісту освіти
Рівненського ОІППО

МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

У статті розглядається теоретичний процес проектування моделі інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів математики. Представлено модель розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів математики у системі післядипломної педагогічної освіти та виокремлено структурні складові даної моделі.

Ключові слова: модель, розвиток, інформаційно-комунікаційна компетентність, підвищення кваліфікації, вчителі математики.

В статье рассматривается теоретический процесс проектирования модели информационно-коммуникационной компетентности учителей математики. Представлена модель развития

информационно-коммуникационной компетентности учителей математики в системе последипломного педагогического образования и выделены структурные составляющие данной модели.

Ключевые слова: модель, развитие, информационно-коммуникационная компетентность, повышение квалификации, учителя математики.

The article discusses the theoretical design process of the model of the information and communication competence of teachers of mathematics. There has been given the model of the information and communication competence of teachers of mathematics in the system of postgraduate pedagogical education and highlighted the structural components of the model.